بینونت خداوند متعال با صفات مخلوقین

> «الحمد لله الذي لا من شيء كان ، ولا من شيء كون ما قد كان ، مستشهد بحدوث الأشياء على أزليته وبما وسمها به من العجز على قدرته ، وبما اضطرها إليه من الفناء على دوامه ، لم يخل منه مكان فيدرك بأينية ، ولا له شبه مثال فيوصف بكيفية ولم يغب عن علمه شيء فيعلم بحيثية مبائن لجميع ما أحدث في الصفات»[1].

بحث در مورد روایت بیست و ششم بود. می‌فرمایند قبلاً از جمله‌ای که هفتمی قبل بحث کردیم، صحبت شده بود. اگر جملات بعدی هم بحث شده است، دیگر آن‌ها را بحث نکنیم.

شاگرد: مطلب دیگری هم فرموده بودید؛ فرموده بودید که باید «لم یغب عن شیء» باشد.

استاد: گفتم فقط تفاوت نسخه در کلمه‌ی «علمه» است. شاید این زیاده در نسخ مختلف از جاهایی باشد که بعداً نساخی آن را آورده باشد. این احتمال در آن هست.

به این عبارت رسیدیم: **«مبائن لجميع ما أحدث في الصفات»**؛ تمام چیزهایی که خدای متعال ایجاد فرموده است، در صفاتش مباین هستند. یعنی «كل ما يوجد في الخالق لا يوجد في المخلوق و كل ما يوجد في المخلوق لا يوجد في الخالق من الصفات». تفاوتی که بین خالق و مخلوق هست، مهم است. در صفات مباین هستند. صفات خدای متعال با درجاتی که در روایات اهل البیت علیهم‌السلام هست – که همه‌ی آن‌ها ذیل قرآن کریم و معارف انبیاء و اوصیاء علیهم‌السلام می‌باشد - صفات خدای متعال را به نحو خاصی در رده‌ها و کلاس‌های مختلف بیان فرموده‌اند. مثلاً یکی از آن‌ها که معروف است، عینیت صفات با ذات است. هیچ مخلوقی نیست که صفاتش عین ذاتش باشد اما خالق، صفاتش عین ذاتش است. این یک نحو مباینت است. «مبائن لما احدث في الصفات». خدای متعال با جمیع مخلوقات خودش در صفاتی که آن‌ها دارند، بینونت و جدایی دارد. چرا؟ چون صفت و موصوف در خلق اصلاً مقوم مخلوقیت است. «بِشَهَادَةِ كُلِّ صِفَةٍ أَنَّهَا غَيْرُ الْمَوْصُوفِ وَشَهَادَةِ الْمَوْصُوفِ أَنَّهُ غَيْرُ الصِّفَةِ»[2]، اما صفات او عین خودش است.

مسأله‌ی دیگر این است که صفاتی که خدای متعال دارد به نحوی است که وقتی فضای صفات متقابل در آن مطرح شود، باید بگوییم: «وَكَمَالُ الإِخْلاَصِ لَهُ نَفْيُ الصِّفَاتِ عَنْهُ»[3]. طوری است که مطلب در واقعیتش نفی صفات است. وقتی ظهور می‌کند صفاتی است که ناشی از ذات است. مظهر ذات است. نه به‌صورت این‌که عین ذات باشد، در مرتبه‌ای. اما مخلوق نه، هلیه‌ی مرکبه و هلیه‌ی بسیطه در مخلوق، محتاج به هم هستند. یعنی او به او محتاج است و اگر دیگری را نداشته

باشد، کمبود دارد. ولی خدای متعال اینطور نیست.

یکی از ادلهای که علماء بر نفی صفات آوردهاند، همین است. دلیل خیلی قشنگی است. البته محقق اصفهانی از همین علیه ایشان استفاده کرده بودند اما حرف ایشان این است که اگر ذات، عینیت صفات و آن مبدأئیت صفات را نداشته باشد، لازمهاش این است که نفس ذات از صفات خالی باشد. یعنی ذات خدای متعال محتاج است به اینکه عالم باشد به صفت علم. این معنا ندارد. هر ذات دیگری محتاج به صفت علم است تا کامل شود و عالم باشد و کمالی را کسب کرده باشد. اما ریخت ذات خالق این جور نیست که محتاج به صفت علم باشد تا آن وقت یک خالق عالم شود. اصلاً اینطور نیست. بلکه ذات او ینبوع خود علم است. اصلاً اینکه علم کمال است، به این دلیل است که او مبدأش است. کمالیت علم به او است. شبیه آن در روایت هست؛ محقق و مبدأ تمام حقایق و طبایع او است. «هو قبّل القبل بل قبل»[4]، «هو الذی حیّث الحیث»[5]. اینها مطالب خیلی مهمی است. اینکه اصل خود حقایق مسبوق به هویت غیبیهی الهیه هستند. او برتر است از این حقایق متقابله و طبایعی که ما درک میکنیم. «مستشهد بكليۃ الأجناس علی ربوبيته»؛ ان شاء اللّه در همین خطبه میآید. آدم که اینها را میبیند، گویا میبیند کلاس منطق و حکمت است. «مستشهد بكليۃ الأجناس علی ربوبيته»؛ اجناس کلیۀ به این صورتاند که در خودشان یک نحو مسبوقیت دارند. ربوبیت او است که کلیۀ الاجناس و بستر نفس الامر و سایر مطالبی که حتی سابق بر عالم کُن وجودی است را سر و سامان میدهد. علی أیّ حال «مبائن للصفات».

---

[1]. شیخ صدوق، التوّحید، ج ۱، ص ۶۹.

[2]. نهجالبلاغه (نسخهی صبحی صالح)، ج ۱، ص ۳۹.

[3]. همان: «أَوَّلُ الدِّينِ مَعْرِفَتُهُ وَكَمَالُ مَعْرِفَتِهِ التَّصْدِيقُ بِهِ وَكَمَالُ التَّصْدِيقِ بِهِ تَوْحِيدُهُ وَكَمَالُ تَوْحِيدِهِ الْإِخْلَاصُ لَهُ وَكَمَالُ الْإِخْلَاصِ لَهُ نَفْيُ الصِّفَاتِ عَنْهُ لِشَهَادَةِ كُلِّ صِفَةٍ أَنَّهَا غَيْرُ الْمَوْصُوفِ وَشَهَادَةِ كُلِّ مَوْصُوفٍ أَنَّهُ غَيْرُ الصِّفَةِ فَمَنْ وَصَفَ اللَّهَ سُبْحَانَهُ فَقَدْ قَرَنَهُ وَمَنْ قَرَنَهُ فَقَدْ ثَنَّاهُ وَمَنْ ثَنَّاهُ فَقَدْ جَزَّأَهُ وَمَنْ جَزَّأَهُ فَقَدْ جَهِلَهُ».

[4]. شیخ صدوق، التوّحید، ج ۱، ص ۷۷.

[5]. همان، ص ۱۱۵.

بازبینی #1
ایجاد شده 22 ژوئیه 2024 15:24:27 توسط ... .
به روزرسانی شده 22 ژوئیه 2024 15:56:03 توسط ... .